

Ekonomi i balans

Relationstal vid bedömning av kommunal ekonomi

Ålands kommunförbund

FÖRORD

Syftet med detta dokument är att föra fram användbara nyckeltal för att underlätta bedömningen av huruvida en kommuns ekonomi kan sägas vara i balans.

Huvudansvarig för utarbetandet av dokumentet är Ben-Erik Alm som också svarar på frågor om innehållet.

Mariehamn i december 2009

Sigurd Lindvall
Förbundsdirektör

Innehåll

FÖRORD	3
INLEDNING.....	5
INTJÄNINGNIVÅN.	5
Årsbidraget i % av avskrivningar	5
Räkenskapsperiodens resultat i % av avskrivningarna	6
Räkenskapsperiodens resultat i % av de totala intäkterna	6
Sammanfattning intjäningsnivå.....	6
SOLIDITET	7
INVESTERINGAR.....	7
Intern finansiering av investeringen i procent	7
LÅN	7
Relativ skuldsättningsgrad i procent	7
LIKVIDITET.....	8
SAMMANFATTNING	8
Intjäningsnivå	8
Soliditet	8
Investeringar.....	9
Lån	9
Likviditet	9

INLEDNING

Vilka relationstal är adekvata då man skall bedöma en kommuns ekonomi och vilken nivå skall dessa mått ha för att en kommun skall kunna anse att ekonomin är i balans?

För att inte komplicera bedömningen i allför hög grad bör man hålla sig till ett fåtal relationstal. Högst fem relationstal.

Relationstalen bör dock omfatta kommunens intjäningsnivå, soliditet, intern finansiering, lån och likviditet. Ekonomin är i balans då alla relationstal *uppfyller sina respektive nivåer samtidigt*.

INTJÄNINGNIVÅN.

När det gäller intjäningsnivån är det omöjligt att ge ett generellt svar på vad som är bra för en enskild kommun. Det beror på hur den underliggande ekonomin och planerna inför framtiden ser ut.

- Är likviditeten redan i skick?
- Är soliditeten redan god?
- Föreligger det några större investeringsbehov i framtiden för vilka kommunen måste samla i "ladorna"?
- Etc.

Det är med andra ord många faktorer som spelar in då man skall fastställa intjäningsnivån för den enskilda kommunen både på kort och lång sikt.

En viktig rad i resultaträkningen är "Årsbidraget". Miniminivån på årsbidraget är att det skall täcka avskrivningarna. Om årsbidraget är konstant mindre än avskrivningarna innebär det att kommunen har gjort för stora investeringar i förhållande till intjäningsnivån. Resultatet blir minus vilket i sig undergräver soliditeten

Årsbidraget i % av avskrivningar

Ett relationstal som används är "Årsbidrag i procent av avskrivningarna" (= $100 \times \frac{\text{Årsbidrag}}{\text{Av- och nedskrivningar på anläggningstillgångar}}$). Miniminivån är givetvis 100 %. Denna nivå förutsätter att kommunens totala ekonomi redan är i skick. Det finns ju ingen anledning för en kommun att tjäna mer än vad som är nödvändigt för att upprätthålla en kvalitativt god service både på kort och lång sikt.

Men om kommunen anser det nödvändigt att stärka soliditeten eller att skapa en buffert inför framtida investeringar måste man givetvis höja ambitionsnivån på relationstalet. T.ex. kan kommunen bestämma att årsbidraget *skall utgöra 150 % av de årliga avskrivningarna*.

Det nya landskapsandelssystemet ställer nog krav på att årsbidraget bör vara större än 100 % av avskrivningarna då även ”investeringsandelarna” ingår.

Vid en s.k. ”Top-down” budgetering är det sedan enkelt att fastställa nivån på årsbidraget. (T.ex. budgeterade planavskrivningar x 150 %).

Räkenskapsperiodens resultat i % av avskrivningarna

Räkenskapsperiodens resultat är resultatet före reserveringar och extraordinära intäkter och kostnader. Om vi tillämpar samma kriterier som ovan skall detta resultat utgöra *50 % av avskrivningarna*.

Räkenskapsperiodens resultat i % av de totala intäkterna

Ett annat relationstal på intjäningsnivån är att fastställa Räkenskapsperiodens *resultat* (det vill säga resultatet före reserveringar) som en viss procentsats av intäkterna (Verksamhetens intäkter + skatter + landskapsandelar). Till exempel skall *Räkenskapsperiodens resultat* utgöra *3 % av intäkterna* (verksamhetens intäkter + skatter + landskapsandelar.)

Sammanfattning intjäningsnivå

Varje enskild kommun måste själv fastställa nivån på intjäningsnivån utgående från den ekonomiska situation man befinner sig i och vilka framtida planer och målsättningar man har. Det är omöjligt att ange ett relationstal som generellt skulle gälla för samtliga kommuner och som skulle gälla för tid och evighet.

SOLIDITET

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga betalningsförmåga.

De tillgångar som en kommun behöver för att driva en verksamhet kan finansieras på olika sätt, *med eget eller med främmande kapital* och oftast med en kombination av dessa. På lång sikt måste kommunen ha en balanserad finansiering av sina tillgångar vilket innebär att man inte kan ha hur mycket lån som helst. En bra soliditet är också av betydelse för att kunna möta tuffare tider utan att för den skull hamna på ekonomiskt obestånd. Soliditetsprocenten anger hur stor andel av kommunens totala tillgångar (balansomslutningen) som finansierats med eget kapital.

En soliditetsgrad på 70 % bör kommunen eftersträva (Eget kapital + reserveringar)x 100/balansomslutning. Inom företagsvärlden skulle denna nivå anses som överdrivet bra. Soliditetskravet är högt ställt i den kommunala ekonomin eftersom tillgångarna i allt väsentligt är verksamhetsbetingade och i de flesta fall saknar de ett kommersiellt värde.

I allmänhet försämras en kommuns relativa soliditet omedelbart i samband med en större investering. Balansexpansionen är ofta relativt större än ökningen av det egna kapitalet(intjäningen). Men en tillfällig nedgång är i och för sig inte någon katastrof, bara man sedan har en plan på hur man skall konsolidera ekonomin. Målet måste givetvis vara att inom en rimlig tidsrymd uppnå en bra soliditet igen t.ex. 70 %. Exempelvis kan en kommun besluta att inte gör någon större investering under en viss period. Även om resultatet är plus minus noll under denna period bidrar de årliga avskrivningarna till att balansen krymper (om i övrigt oförändrad balans) vilket gör att det egna kapitalet stärks relativt sett under perioden. Man talar om konsolidering.

INVESTERINGAR

Intern finansiering av investeringen i procent

För att bibehålla soliditeten i samband med en investering bör *den interna finansieringen (årsbidraget)* utgöra 70 % av investeringen om soliditetsgraden är 70 %. T.ex. vid en investering på 1,0 mil. € skall den interna finansieringen utgöra 0,7 milj. €. Vid större investeringar bör man nog, på kort sikt, kunna avvika från denna soliditetsgrad. Det viktiga är att man sedan har som målsättning att åter uppnå soliditetsnivån på 70 %.

Men har man gjort en investeringsreservering under tidigare år för denna investering så bör man givetvis räkna denna reservering tillgodo då man beräknar den interna finansieringen

LÅN

Relativ skuldsättningsgrad i procent

Relationstalet anger hur stor del (procent) av kommunens verksamhetsintäkter, skatteintäkter och landskapsandelar (driftsinkomster) som krävs för återbetalning av det främmande kapitalet.

Ju större andel desto sämre ekonomi. *Nivån bör vara $\leq 55\%$. (Främmande kapital – erhållna förskott)/driftsinkomster.*

LIKVIDITET

Likviditet är ett mått på kommunens kortsiktiga betalningsförmåga.

Ett mått på likviditeten är att räkna ut likviditeten i antal dagar. En rimlig nivå är att ha en likviditet för 45-50 dagar beräknat på de löpande utgifterna. (Verksamhetens kostnader + planerliga amorteringar + räntekostnader). Kassamedel = Finansiella värdepapper + kassa och banktillgodohavanden. Om det bland kassamedlen finns en ”buffert av egna medel” för planerade investeringar (investeringsreservering) bör man dra bort denna summa. I statistiken från ÅSUB har man även tagit med utbetalningar för investeringar. Om man tar dessa med vid beräkningen av likviditeten så kan det under ett enskilt år leda till orimligt dåliga värden. Därför är det bättre att ta med endast de löpande utgifterna vid beräkningen

Formel: Likviditet i antal dagar = $365 \times \text{kassamedel} / \text{kassautbetalningar}$.

Ett bra tal är ≥ 45 dagar

Ett annat mått är att ställa kassamedlen i relation till de korta skulderna. I företagsvärlden betecknas talet 1 som godkänt. Det vill säga man har lika mycket i kassan som de korta skulderna.

Likviditeten beräknat i antal dagar ger en bättre bild av hur en kommun kan hantera sina kortsiktiga betalningar.

SAMMANFATTNING

Förslag till nivåer på relationstal

Intjäningsnivå

Årsbidraget skall utgöra *150%* av avskrivningarna.

Nivån på detta relationstal är beroende av vilken ekonomisk situation den enskilda kommunen befinner sig i och vilka planer och målsättningar man har inför framtiden.

Soliditet

Kommunens långsiktiga betalningsförmåga

Den relativa soliditeten bör vara minst *70%*. Soliditets-% = $(\text{Egna kapitalet} + \text{reserveringar}) \times 100 / \text{balansomslutning}$.

Investeringar

För att bibehålla soliditetsgraden på 70 % så bör *den interna finansieringen* utgöra minst $\geq 70\%$ av investeringen.

Lån

Den relativa skuldsättningsgraden i % skall utgöra $\leq 55\%$ = Främmande kapital x 100/
(verksamhetsintäkter + skatteintäkter + landskapsandelar)

Likviditet

Kommunens kortsiktiga betalningsförmåga

Likviditet i antal dagar ≥ 45 dagar

Om kommunen uppfyller ovanstående kriterier samtidigt är ekonomin i balans.

Då man ställer upp nivåer för relationstalen bör man vara på sin vakt att allt verkar rimligt. Ovanstående förslag på nivåer är inte till alla delar generellt giltiga för samtliga kommuner.

För att kommunen skall kunna anse att ekonomin är i balans bör samtliga kriterier vara uppfyllda samtidigt.

Vid budgeteringen skall man sedan räkna ut dessa relationstal för att kunna avstämma och se huruvida man uppfyller dessa kriterier, vilket i sin tur kan föranleda vissa ändringar i budgeten för att kriterierna skall uppfyllas.